

Rakentamisen lupapäätösten tietomallin koodistojen tarkentaminen

Ympäristöministeriö, Ryhti-hanke

Loppuraportti 15.12.2025

Bright ideas.
Sustainable change.

ARKKITEHTITOIMISTO
HUVILA Oy

Työn sisältö pähkinäkuoressa

- Työn tavoitteena oli jatkokehittää rakentamisen lupapäätösten tietomalliin (<https://tietomallit.suomi.fi/model/raklu>) liittyviä koodistoja, selvittää niitä koskevat kehitystarpeet ja laatia päivitetty ehdotukset koodistoista.
- Työ sisälsi seuraavien koodistojen päivityksen:
 - Erityissuunnitelman laji
 - Erityistä toimintaa varten rakennettavan alueen tyyppi
 - Poikkeamisen laji
 - Rakennelman käyttötarkoitus
- Työhön sisältyi myös IFC-määrittämiin liittyvän rakenteellisen järjestelmän koodistoon liittyvien päivitystarpeiden tunnistaminen.
- Työ toteutettiin syyskuu 2025 ...joulukuu 2025 välisenä aikana.
- Työn toteutuksesta vastasi Ramboll Finland Oy, jonka alikonsulttina toimi Arkkitehtitoimisto Huvila Oy.

Projektiorganisaatio

Ohjausryhmän kokoonpano:

Anssi Hänninen, YM

Tomi Marjamäki, YM

Vesa Putkonen, YM

Teemu Pekkanen, SYKE

Ohjausryhmä kokoontui projektin aikana yhteensä neljä (4) kokouskertaa.

Työryhmän kokoonpano:

Johanna Jalas, Ramboll Finland Oy

Katja Maununaho, Arkkitehtitoimisto Huvila (alikonstultti)

Tomi Henttinen, Arkkitehtitoimisto Huvila (alikonstultti)

Anne-Mari Koivisto, Ramboll Finland Oy

Sidosryhmäyhteistyö

- Projektin alkuesittelyt:
 - Semanttisen yhteentoimivuuden teemaryhmä viikolla 38/2025
 - Rakentamisen alaryhmä viikolla 37/2025
- Työpaja järjestettiin 10.11.2025, johon osallistui yhteensä noin 40 asiantuntijaa eri organisaatioista.
- Projektin loppuesittelyt:
 - Semanttisen yhteentoimivuuden teemaryhmä viikolla 50/2025
 - Rakentamisen alaryhmä viikolla 49/2025
- Lisäksi työn aikana kontaktoitiin kommentointia varten mm. Kuntaliiton ja rakennusvalvontojen asiantuntijoita.

Laaditut koodistot

Erityissuunnitelman laji

- Koodiston kuvaus: "Koodistolla kuvataan, mikä erityissuunnitelma on kyseessä."
- Koodisto perustuu erityissuunnitelman määritelmään: "Rakentamista koskeva suunnitelma, jolla tarkennetaan rakentamishankkeen eri työvaiheita suhteessa rakennussuunnitelmaan."
- Nykyisestä koodistosta tunnistettiin tietty kaksijakoisuus: osa on suunnittelualoja, osa taas tarkemmin suunnitelman sisältöä kuvaavia.
- Asetuksen 1063/2024 mukaiset suunnittelualat on tunnistettu. Asetus nostaa muutaman uuden suunnittelualan erityissuunnitelmien joukkoon.
- Koodistolle on tunnistettu suunnittelualoja, jotka ovat nykyisin koodiston mukaisia erityissuunnitelman lajeja, mutta joilla ei ole asetuksen mukaista pätevyysvaatimusta.
- Palotekniset suunnitelmat on listalla omana kokonaisuutenaan. Kyseessä ei ole asetuksen mukainen suunnitteluala, mutta käytännön kannalta voisi olla hyödyllistä saada ne jotenkin erilliseksi ryhmäksi. Kuten nykyisin ne on esim. Lupapisteessä erillisenä ryhmänä pelastusviranomaiselle esitettävät suunnitelmat.
- Koodisto-luonnoksen dokumentissa on esitetty esimerkkejä dokumenteista, jotka luokiteltaisiin koodiston mukaisesti. Esimerkkejä voidaan hyödyntää myös dokumenttien nimeämisessä tai sisällön kuvauksissa.
- Erityissuunnitelmien suunnitelma- ja toteumamallin lajit tunnistettiin koodistoon.
- Koodisto on kaksitasoinen (yläkoodi, alakoodi).
- Kehitysehdotuksia:
 - Ehdotetaan harkittavaksi Rakennussuunnitelman lajit –koodiston uudelleen nimeämistä. Koodiston lajit ovat ennemminkin suunnitelman sisältöä kuvaavia (piirustus, detalji). Tältä osin koodistot (tai attribuutin nimi) tulisi harmonisoida.
 - Julkisivu- ja ikkunadetaljit kuuluvat rakennussuunnitelmiin, ne tulisi siirtää erityissuunnitelmien koodistosta rakennussuunnitelmien laji -koodistoon.

Erityistä toimintaa varten rakennettavan alueen tyyppi

- Koodiston kuvaus: "Koodistolla kuvataan erityistä toimintaa varten rakennettavan alueen käyttötarkoituksen tyyppiä. Erityistä toimintaa varten rakennettavan alueelle sijoittuu yksi tai useampi rakennuskohde (rakennuksia, rakennelmia, laitteistoja ym.), joiden rakentamiseksi tai muutos- ja korjaustyöhön rakennusvalvonta voi arvioida sijoittamisen edellytyksiä ja/tai edellyttää rakentamislupaa."
- HE RakL perustelumuihistiossa mainitaan mm.
 - Muu kuin ulkoilulaissa tarkoitettu asuntovaunualue tai vastaavalle.
 - Huom. Ulkoilulaki eduskunnan käsittelyyn v. 2026. Ulkoilulaki (1976): 1) ulkoilureittien perustaminen reittitoimituksella, 2) leirintäalueiden perustaminen ja pitämisestä ja 3) valtion retkeilyalueiden perustaminen.
 - Muu suurehko varastointi- tai pysäköintialue
 - Pilaantumattomien maa-aineisten varastointialue
- Havaittiin, että päivitettävällä koodiston ja Kaavamääräyslaji –koodiston sekä Kaavamääräyksen lisätiedot –koodiston välillä on teemallinen yhteys
- Tässä työssä laadittu koodisto perustuukin näihin koodistoihin
- Koodisto on kaksitasoinen (yläkoodit ja alakoodit).
- Kehitysehdotuksia:
 - Alue-termin ja erityistä toimintaa varten rakennettava alue –termin määritelmät puuttuvat sanastosta, mutta sanastossa on "aluerakentamiskohde".
 - Ulkoilulain uudistuksen tai alueiden käytön lain muutoksista johtuvien päivitystarpeiden huomioiminen jatkossa.

Poikkeamisen laji

- Koodiston kuvaus: "Rakentamisen lupapäätöksessä annetusta määräyksestä poikkeaminen."
- Koodisto perustuu termin poikkeaminen määritelmään: "Rakentamisluvasta tai lain tai säädöksen ehdoista, määräyksestä, kiellosta tai muusta rajoituksesta eriävä toiminta. Poikkeaminen voi olla esimerkiksi asemakaavasta poikkeaminen, rakentamisluvan yhteydessä hyväksytty vähäinen poikkeaminen, rakennustyönaikainen poikkeaminen tai alueellinen poikkeaminen."
- Huomioitu, että Raklu-tietomallissakoodiston mukaista arvoa täydennetään tekstikuvauksella poikkeamisen tarkemmasta sisällöstä. Poikkeamisen laji (literal) + Poikkeamisen sisältö (string).
- Työssä laaditun koodiston lähtökohtana aikaisempi poikkeamisen laji -koodisto.
- Koodiston luonnokseen on nostettu mahdollisia poikkeamisia, jotka on tunnistettu ydintiedoista. Lisäksi poikkeamiset voi liittää rakentamislain olennaisiin teknisiin vaatimuksiin.
- Myös sijoittamisen edellytykset käytiin läpi, mutta niistä pääosa tuntui joko asialta, josta ei käytännössä voida poiketa, tai liian epämääräiseltä (kuten kauneus...).

Rakennelman käyttötarkoituksen laji (1/2)

- Koodiston kuvaus: "Koodistolla kuvataan rakennelman tyyppiä tai käyttötarkoitusta."
- Koodisto perustuu rakennelma-termin määritelmään Rakennetun ympäristön pääsanastossa: "Rakennuskohde, jota ei ominaisuuksiensa vuoksi pidetä rakennuksena ja joka ei ole alue. Rakennelman rakentaminen tai sijoittaminen saattaa vaatia rakentamisluvan. Rakennelman luvanvaraisuuden arvioi kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Esimerkiksi silta, katos, lava ja masto ovat rakennelmia."
- Kuntaliiton Mallirakennusjärjestys-julkaisussa todetaan: "Rakennelmiksi luokitellaan kevytrakenteiset ja siirtokelpoiset rakennuskohteet, kuten pienet (alle x m²) vajat, kasvihuoneet, kesäkeittiöt, leikkimökit, jätesuojat sekä laitteet, kuten puistomuuntamot. Rakennelma ei käytä rakennusoikeutta."
- Tässä työssä laaditussa koodistossa rakennelmaa on käsitelty seuraavasti:
 - Rakennelma on rakennuskohde, esimerkiksi rakenne, järjestelmä, laitteisto, laite, kaluste ja varuste, jonka rakentaminen tai sijoittaminen alueelle saattaa vaatia rakennusvalvonnan lupaa, tai jonka ominaisuuksista, sijainnista tai etäisyydestä muihin rakennuksiin tai rakennelmiin kunnan rakennusjärjestyksessä mainitaan, tai joilla on vaikutusta kaupunki- ja maisemakuvaan, luonnonoloihin tai ympäröivän alueen maankäyttöön. Rakennelma voi olla luonteeltaan myös pieni alue (paikka), jolla sijaitsee käyttötarkoitukseen tarkoitettuja rakenteita, järjestelmiä, laitteita tai varusteita. Huomioitavana, että koodistossa on myös tilallisia, kevytrakenteisiä ja mahdollisesti liikuteltavia tai väliaikaisesti sijoitettavia rakennelmia, jotka voisivat tyyppin lajin nimen puolesta olla myös rakennuksia tai laitteita. Rakennelma ei käytä rakennusoikeutta.
- Koodistoon tunnistetut nimikkeet pohjautuvat rakentamislaisissa tai sen perustelumuiustiossa, Kuntaliiton mallirakennusjärjestyksessä, JHS-suosituksissa ja sidosryhmätyöskentelyssä mainittuihin nimikkeisiin. Nimikkeiden mukaisesti rakennelmat voivat olla esim. vesirajalaitteita, yleisörakennelmia ja palovaarallisia rakennelmia.

Rakennelman käyttötarkoituksen laji (2/2)

- Rakennelman / rakennuskohteen tyypittely tai luokittelu on haasteellista riippuen siitä, mikä on tiedon käyttötarkoitus:
 - Tieto entiteetin olemassaolosta viranomaisjärjestelmissä (paikkatieto, omaisuudenhallinta)
 - Luvanvaraisuuden määrittely: sijainti / käyttötarkoitus / rakenteen tai laitteiston luonne ja ominaisuudet
 - Termien tarkoitus: samalla voidaan tarkoittaa laitetta, varustetta, kalustetta, rakennusta jne. (esim. Infra O –nimikkeistössä).
- Työn aikana havaittiin, että rakennetun ympäristön pääsanastosta puuttuu merkittävä määrä rakennelman tyyppin ja käyttötarkoituksen nimikkeiden käsitteitä. Työn aikana pyrittiin tunnistamaan eri lähteistä ja olemassa olevista sanastoista (esim. TEPA termipankki, Väylävirasto ja Rakennustiedon ohjekortit) määritelmät puuttuville termeille, mutta ne tulisi tarkastaa sanastotyön periaatteiden mukaisesti.
- Kehitysehdotukset:
 - Ehdotetaan: *Luokka "Rakennelman käyttötarkoitus" muutettaisiin Luokka "Rakennelman tyyppi". Kuvaus: Koodistolla kuvataan rakennelman tyyppiä tai käyttötarkoitusta"*
 - Ehdotetaan Raklu-tietomallin päivitystä esim. rakennelman attribuuttien osalta. Raklu-tietomallin mukaisesti rakennelmalla on kerrosala, energialuokka, kerrosmäärä yms. Nyt laadittu koodisto on laadittu siitä lähtökohdasta, että rakennelma ei muodosta kerrosalaa eikä käytä rakennusoikeutta.
 - Ehdotetaan rakennuksen piha-alueen tai ulkoalueen rakennuskohteiden tietokomponenttityötä → asemapiirustuksessa esitettävät asiat, piirrosmerkinnät, tunnuksat jne. (s.o. Piha-alueelta mallinnettavat rakennuskohteet.)
 - Ehdotetaan Rakennuksen tyyppi –koodiston kehittämistä. Tämä voisi selkeyttää myös ymmärrystä siitä, mikä on rakennus ja miksi rakennuksia nimitetään.
 - Rakennelma-termin määritelmän selkeyttäminen vaatisi kattavaa rakennetun ympäristön (talonrakentaminen, infrarakentaminen) sanasto- ja luokittelutyötä. Työ tulisi yhteensovittaa mm. yleisten käytössä olevien nimikkeistöjen peruskorjaustyöhön ja puuttuvien nimikkeistöjen laadintaan. Suositus on, että työ pohjautuisi ISO- ja EN-standardijulkaisuihin (ISO 6707-sarja, EN ISO 12006-2, EN ISO 16739-1 jne.).

Rakenteellinen järjestelmä

- Koodiston kuvaus: Koodistolla kuvataan rakennussuunnitelmissa esitettävät rakennus- ja tuoteosien tyypit sekä nimeämisen periaatteet hyödyntämällä vakioituja tunnisteita.
- Yhteistyössä Rava 3.5 projektin kanssa laadittu ehdotus luonnokseksi.
- Koodisto on laadittu huomioiden rakennussuunnittelijan pääpiirustuksessa ja rakentamisluvan hakuvaiheessa esitettävät asiat.
- Koodiston käyttöä rakennus- ja tuoteosien nimeämisessä on kuvattu tarkemmin suunnitelmamallin sisällön laadinnan ohjeissa.
- Koodisto on viety luonnoksena Yhteentoimivuusalustan Koodistot-työkaluun.

Työtä koskevat jatkotoimenpide-ehdotukset

- Ehdotetaan, että ympäristöministeriö järjestää julkisen lausuntokierroksen Ota kantaa –palvelussa projektissa tuotettujen aineistojen pohjalta.
- Ehdotetaan, että lausuntokierroksen aikana mahdollisesti esiin tulleet muutokset käsitellään ja hyväksytään yhteentoimivuusverkoston kokouksissa, jonka jälkeen ympäristöministeriö huolehtii koodistojen viennistä koodistot-työkaluun.